

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LUKIŠKIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ-KALĖJIMĄ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2017-10-30 Nr. 4D-2017/1-616

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama – LTI-K) pareigūno A. L. [*Seimo kontrolieriui asmens vardas ir pavardė žinomi*; toliau vadinama – A. L.] ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas arba KD) pareigūno T. M. [*Seimo kontrolieriui asmens vardas ir pavardė žinomi*; toliau vadinama – T. M.] veiksmų (neveikimo), t. y. jo skundų nagrinėjimo galimai nesilaikant objektyvumo principo (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde Pareiškėjas nurodo: „Tiek Lukiškių TI-K darbuotojas A. L., tiek Kalėjimų departamento darbuotojas T. M., dėl kurių galimai neteisėtų ir nusikalstamų veiksmų mano atžvilgiu vyksta ikiteisminis tyrimas, kartais rengia atsakymus į mano pateiktus skundus, prašymus, pareiškimus ar pan. Lukiškių TI-K direktoriui ar Kalėjimų departamentui“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatas, įtvirtinančias objektyvumo principą ir viešojo administravimo subjektų nešališkumą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 4 d. raštu Nr. 4D-2017/1-616/3D-1325 kreipėsi į Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūrą (toliau vadinama – Vilniaus apylinkės prokuratūra) prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2016 m. gegužės 12 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. gegužės 10 d. Vilniaus apylinkės prokuratūros raštą „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. 2.S-2084-17892.

Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 4 d. raštu Nr. 4D-2017/1-616/3D-1324 kreipėsi į KD prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. gegužės 16 d. Seimo kontrolierius

gavo 2017 m. gegužės 15 d. Kalėjimo departamento raštą „Dėl informacijos pateikimo apie nuteistojo X skundus“ Nr. 1S-1979.

Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 4 d. raštu Nr. 4D-2017/1-616/3D-1326 kreipėsi į LTI-K prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. birželio 1 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. gegužės 31 d. LTI-K raštą „Dėl informacijos ir dokumentų pateikimo atsakant į Seimo kontrolieriaus klausimus dėl X skundų“ Nr. 9-6351.

Šiuose raštuose ir prie jų pridedamuose dokumentuose nurodoma, kad:

4.1. Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus m. 3-iajame policijos komisariate atliekamas ikiteisminis tyrimas Nr.[...] dėl to, kad 2015 m. sausio 28 d. apie 9 val. LTI-K pareigūnai sumušė Pareiškėją; atliekant ikiteisminį tyrimą šioje byloje LTI-K pareigūnai A. L. ir T. M. buvo apklausti liudytojais apie savo galimai padarytą nusikalstamą veiką; iki šios dienos jų procesinis statusas nėra pakeistas;

4.2. **2016 m. gruodžio 2 d.** Vilniaus apylinkės prokuratūros Trečiojo skyriaus prokurorė V. G. [*Seimo kontrolieriui asmens vardas ir pavardė žinomi*] raštu kreipėsi į **KD ir LTI-K** prašydama **imtis visų įmanomų priemonių užtikrinti, jog rašte išvardinti pareigūnai, t. y. ir A. L., ir T. M., neturėtų tiesioginio kontakto su Pareiškėju;**

4.3. **nuo 2016 m. gruodžio 2 d.** iki 2017 m. balandžio 24 d. Pareiškėjas į KD kreipėsi 43 kartus; iš šių 43 kreipimūsi į keturis buvo pavesti atsakyti T. M.: 2017 m. sausio 30 d. atsakymas Nr. 2S-500, 2017 m. kovo 20 d. atsakymas Nr. 2S-1703, 2017 m. kovo 31 d. atsakymas Nr. 2S-2108, 2017 m. balandžio 4 d. atsakymas Nr. 2S-2214;

4.4. **nuo 2016 m. gruodžio 2 d.** iki 2017 m. balandžio 24 d. Pareiškėjas į LTI-K kreipėsi 137 kartus; iš šių 137 kreipimūsi į tris buvo pavesti atsakyti A. L.: 2017 m. sausio 17 d. atsakymas Nr. 96-177, 2017 m. vasario 9 d. atsakymas Nr. 96-510, 2017 m. balandžio 14 d. atsakymas Nr. 96-1578.

Tyrimui reikšmingos Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama – VAI) :

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...]; 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...]“

Skundo dalies tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) 2012 m. kovo 1 d. nutartyje (administracinė byla Nr. A-502-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskųsti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. [...] [...] jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

8. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

Tyrimo išvados

9. Pareiškėjas teigia, kad jo skundai, pateikti LTI-K ir KD, yra nagrinėjami neobjektyviai, nes atsakymus į minėtus skundus rengia asmenys, prieš kuriuos yra pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl jo sumušimo.

10. Nagrinėdami pareiškėjų skundus LTI-K ir KD, kaip viešojo administravimo subjektai,

be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis *konstitucinio atsakingo valdymo (gero administravimo) principo*, kuris sudaro prielaidas įgyvendinti asmenų teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą, *ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų*, tarp jų ir *įstatymo viršenybės, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo principų*, kurie reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai ir priimti sprendimai turi būti nešališki ir objektyvūs. Laikydamasis šių principų viešojo administravimo subjektas savo veikloje privalo pirmenybę teikti viešiesiems interesams ir vengti net šališkumo regimybės.

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus m. 3-iajame policijos komisariate atliekamas ikiteisminis tyrimas Nr. [...] dėl to, kad 2015 m. sausio 28 d. apie 9 val. LTI-K pareigūnai galimai sumušė Pareiškėją; atliekant ikiteisminį tyrimą šioje byloje, LTI-K pareigūnai A. L. ir T. M. buvo apklausti liudytojais *apie savo galimai padarytą nusikalstamą veiką*; iki šios dienos jų procesinis statusas nėra pakeistas; 2016 m. gruodžio 2 d. Vilniaus apylinkės prokuratūros Trečiojo skyriaus prokurorė V. G. raštu kreipėsi į KD ir LTI-K prašydama *imtis visų įmanomų priemonių užtikrinti, jog rašte išvardinti pareigūnai, t. y. ir A. L., ir T. M., neturėtų tiesioginio kontakto su Pareiškėju; nepaisant šio prokurorės rašto, pareigūnui T. M. buvo pavesta išnagrinėti keturis, o pareigūnui A. L. – tris Pareiškėjo kreipimusis* (šios pažymos 4 punktas).

Šios aplinkybės patvirtina Pareiškėjo teiginius ir leidžia abejoti, ar jo kreipimaisi į LTI-K ir KD buvo išnagrinėti nešališkai, laikantis konstitucinio atsakingo valdymo (gero administravimo) ir kitų viešojo administravimo principų.

12. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas dėl LTI-K pareigūno A. L. ir KD pareigūno T. M. veiksmų (neveikimo), t. y. jo skundų nagrinėjimo galimai nesilaikant objektyvumo principo, yra pagrįstas.

LTI-K ir KD direktoriams rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų kreipimaisi būtų nagrinėjami laikantis konstitucinio atsakingo valdymo (gero administravimo) ir kitų viešojo administravimo principų, o pareigūnai, rengdami atsakymus į šiuos kreipimusis, vengtų net šališkumo regimybės.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl LTI-K pareigūno A. L. ir KD pareigūno T. M. veiksmų (neveikimo), t. y. jo skundų nagrinėjimo galimai nesilaikant objektyvumo principo, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius KD direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų kreipimaisi būtų nagrinėjami laikantis konstitucinio atsakingo valdymo (gero administravimo) ir kitų viešojo administravimo principų, o pareigūnai, rengdami atsakymus į šiuos kreipimusis, vengtų net šališkumo regimybės.

15. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius LTI-K direktoriui rekomenduoja imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų kreipimaisi būtų nagrinėjami laikantis konstitucinio atsakingo

valdymo (gero administravimo) ir kitų viešojo administravimo principų, o pareigūnai, rengdami atsakymus į šiuos kreipimusis, vengtų net šališkumo regimybės.

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas